

ОБРАЗАЦ ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ
-обавезна садржина-

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовao комисију
Одлуком Наставно-научног већа Факултета за примењени менаџмент, економију и финансије, Београд бр. 1095 од 23.04.2019. године.
2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:
 - Проф. др Славко Каравидић, професор емеритус, Економски факултет, Универзитет за пословни инжењеринг и менаџмент у Бања Луци – у својству председника Комисије;
 - Проф. др Томислав Брзаковић, редовни професор, Факултет за примењени менаџмент, економију и финансије, Београд, Универзитет Привредна академија у Новом Саду - у својству ментора;
 - Доц. Др Татјана Драгичевић Радичевић, ванредни професор, Факултет за примењени менаџмент, економију и финансије, Београд, Универзитет Привредна академија у Новом Саду - у својству члана Комисије.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

- [1] Име, име једног родитеља, презиме: Марија Ранко Ђекић
- [2] Датум рођења, општина, Република: 25.04.1990. године, Краљево, Република Србија
3. Претходно стечено звање (датум и место одбране): мастер инжењер организационих наука, 03.12.2014., Факултет организационих наука, Београд
4. Научна, односно уметничка област из које је претходно стечено звање: организационе науке (менаџмент и организација)
5. Приказ стручних, научних радова (по категоријама):
 - [1] Ђекић, М., Nikolić, M. J. (2019). Razvoj i poslovanje investicionih fondova u svetu i Srbiji. Trendovi u poslovanju. Kruševac. (in press) (M53)
 - [2] Marković, B., Ђекић, М., Ravić, N. (2018). Mogućnosti i ograničenja brendiranja duvanskih proizvoda u Republici Srbiji. Poslovna ekonomija, Vol. 22, 182-204. (M52)
 - [3] Zimonjić, S., Ђекић, М., Kastratović, E. (2018). Application of VIKOR method in ranking the

- investment projects. *International Journal of Economics and Law*, Vol. 8, No.22, 125-134. (M53)
- [4] Ravić, N., & Đekić, M. (2018). Comparative analysis of innovative performances of the Republic of Serbia compared to the surrounding countries. *The Seventh International Conference, „Employment, Education and Entrepreneurship“*. Belgrade: Faculty of Business Economics and Entrepreneurship. pp. 65-82. (M33)
- [5] Vesić T., Đekić M., Ravić N. (2018) Komparativna analiza pokazatelja likvidnosti najvećih banaka Srbije - indikator merenja performansi. *Anali Ekonomskog fakulteta u Subotici*. (*in press*) (M52)
- [6] Đekić, M., Ravić, N. (2018). Korporativni univerziteti kao savremena paradigma profesionalnog razvoja zaposlenih. *Megatrend revija*, Vol. 15, No. 2. 159-176. (M52)
- [7] Đekić, M., Mijalković, J., Marković, B. (2018). Uzroci i posledice dosadašnjih reformi penzijskog sistema Republike Srbije. *Trendovi u poslovanju*, Vol. 6, No. 11, 69-80. (M53)
- [8] Đekić, M., Nikolić, M., Vesić, T. (2018). Challenges and Perspectives of Development of Private Pension Funds in Serbia. *Economic Analysis*. (*in press*) (M51)
- [9] Đekić, M., Čukanović-Karavidić M., Filipović, P. (2018). Korupcija kao oblik finansijske prevare i njena zastupljenost u Srbiji. *Revizor*, Vol. 81, 101-113. (M53)
- [10] Petronijević, J., Đekić, M., Gračanac, A. (2017). The Impact of Financial Liberalization on Economic Growth and Public Debt in Republic of Serbia. *International Conference "Composite Materials, Ecology, Information Technology, Economics and Law"*. Tivat: Russian Academy of Sciences . str. 391-397. (M14)
- [11] Đekić, M., Ravić, N. (2017). Perspectives of the entrepreneurial development in Serbia through the promotion of entrepreneurial education quality. *The Sixth International Conference, „Employment, Education and Entrepreneurship“*, Belgrade: Faculty of Business Economics and Entrepreneurship. str. 81-100. (M33)
- [12] Đekić, M., Gavrilović, M., Roganović, M., Gojković, R. (2017). The Role of Investment Funds in Countries with Transition Economies. *Economic Analysis*, No. 1-2/2017, 1-12. (M52)
- [13] Đekić, M., Filipović, P., Gavrilović, M. (2016). Forenzičko računovodstvo i finansijske prevare u svetu. *Ekonomija: teorija i praksa*, Vol. 9, No. 4, 71-86. (M53)
- [14] Đekić, M., Gavrilović, M. (2016). Influence of Private Equity and Venture Capital on the Development of SMEs. *The fifth International Conference, „Employment, Education and Entrepreneurship“*. Belgrade: Faculty of Business Economics and Entrepreneurship. str. 464-484. (M33)
- [15] Đekić, M., Jovančević, D. (2015). Performances of Diferent Investment Policies of Open-end Investment Funds: Comparative Analysis of Serbia and the Countries of the Region. *The fourth International Conference, „Employment, Education and Entrepreneurship“*. Belgrade: Faculty of Business Economics and Entrepreneurship. str. 133-149 (M33)
- [16] Đekić, M., Ravić, N. (2015). Role and Significance of Material Motivation in Human Resources Management Process. *Leadership and Organization Development*. Sofia: University Press "St. Kliment Ohridski". str. 631-641. (M33)
- [17] Đekić, M. (2015). Finansiranje projekata u Srbiji uz pomoć EU: šanse i izazovi. *Projektni menadžment u Srbiji – novi izazovi* Beograd: Udruženje za upravljanje projektima Srbije (YUPMA). str. 89-96. (M33)
- [18] Đekić, M. (2015). Evaluation of Investment Projects in Public Utility Service Sector. *Serbian Project Management Journal*, Volume 5, Issue 1, 76-89. (M53)

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

**„УЛОГА, ЗНАЧАЈ И ПЕРСПЕКТИВЕ АЛТЕРНАТИВНИХ ИЗВОРА ФИНАНСИРАЊА У
РАЗВОЈУ МАЛОГ БИЗНИСА“**

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација је конципирана на 302 стране подељених у 11 поглавља, укључујући литературу. Литература садржи 237 библиографских јединица домаћих и страних аутора, научно стручних радова објављених у часописима и публикација и интернет извора. Дисертација садржи следећа поглавља:

1. УВОД**2. ТЕОРИЈСКИ АСПЕКТИ МАЛОГ БИЗНИСА****3. УЛОГА И ЗНАЧАЈ МАЛОГ БИЗНИСА****4. ФИНАНСИЈСКА ДИМЕНЗИЈА МАЛОГ БИЗНИСА****5. ФИНАНСИРАЊЕ КАО ФАКТОР РАЗВОЈА МАЛОГ БИЗНИСА****6. ТРАДИЦИОНАЛНИ ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА МАЛОГ БИЗНИСА****7. АЛТЕРНАТИВНИ ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА МАЛОГ БИЗНИСА****8. РЕЗУЛТАТИ ЕМПИРИЈСКОГ ИСТРАЖИВАЊА****9. ДИСКУСИЈА РЕЗУЛТАТА****10. ЗАКЉУЧАК****11. ЛИТЕРАТУРА****ПРИЛОЗИ**

- Докторска дисертација садржи укупно 128 илустрација (4 слике, 88 табела и 36 графика), чиме је израда ове проблематике додатно обогаћена.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација кандидата под називом „УЛОГА, ЗНАЧАЈ И ПЕРСПЕКТИВЕ АЛТЕРНАТИВНИХ ИЗВОРА ФИНАНСИРАЊА У РАЗВОЈУ МАЛОГ БИЗНИСА“ даје преглед и анализу свих битних аспеката финансирања малог бизниса, са нагласком на могућности финансирања путем небанкарских односно, алтернативних извора финансирања.

Предмет истраживања докторске дисертације је анализа значаја, тренутних могућности и будућих праваца финансирања малог бизниса у Србији алтернативним изворима финансирања, односно изворима финансирања који се не могу сврстати у традиционалне облике финансирања преко комерцијалних банака.

Научни проблем истраживања је анализа тренутних и будућих могућности алтернативног финансирања малог бизниса у Републици Србији. Проблем истраживања произилази из основног проблемског питања: Које промене и у ком сегменту је неопходно остварити, како би се омогућио лакши приступ малог бизниса финансијским средствима, нарочито оним који не подразумевају класично банкарско кредитирање као облик финансирања?

Научни циљ докторске дисертације је дефинисање аналитичког оквира значаја, могућности и перспектива финансирања малог бизниса коришћењем алтернативних извора финансирања преко небанкарских финансијских институција кроз дескрипцију и анализу достигнутог степена коришћења алтернативних извора финансирања, могућности унапређења финансирања малог бизниса и најважнијих препрека у финансирању малог бизниса.

Друштвени циљ докторске дисертације је применљивост резултата теоријског и емпиријског истраживања у пракси, указивање на ефекте који се остварују развојем алтернативних извора финансирања и идентификовање препрека у финансирању предузећа традиционалним и алтернативним изворима финансирања, чиме би се у конкретним условима створила база за побољшања економског положаја малог бизниса, посебно у погледу финансирања.

Хипотезе, као мисаоне претпоставке о исходу проблема истраживања, формулисане су на следећи начин: основна (генерална) хипотеза произилази из целине истраживања, а посебне (помоћне) хипотезе произлазе из циља и задатка истраживања. У складу са захтевима докторске дисертације постављене су следеће хипотезе.

Основна хипотеза: Уколико се обезбеде потребни законски и тржишни услови, алтернативни извори финансирања могу значајно допринети опстанку, развоју и успешности малог бизниса у Србији, као и подизању конкурентности привреде земље, кроз обезбеђивање финансијских средстава и смањење трошкова финансирања.

Посебна хипотеза 1: Покретање и опстанак малог бизниса зависе од понуде инструмената финансирања.

Посебна хипотеза 2: Банкарско финансирање за мали бизнис у Србији је скупо и тешко доступно.

Посебна хипотеза 3: Ограничавајући фактор лакшег финансирања малог бизниса у Србији је недовољна информисаност о доступним изворима финансирања.

Посебна хипотеза 4: У Србији постоји потреба за алтернативним финансирањем, али је потребно унапредити законске и тржишне услове.

Подхипотеза 4.1: У Србији постоји потреба за алтернативним финансирањем.

Подхипотеза 4.2: Србији је потребно унапредити законске и тржишне услове за развој алтернативних извора финансирања.

У докторској дисертацији примењене су **научне методе** неопходне за начин решења научног проблема истраживања, анализу и синтезу одабране проблематике, постављене су у складу дефинисаним предметом, проблемом, циљем истраживања и постављеним хипотезама. Сложеност предмета истраживања захтева примену више комбинованих истраживачких метода. У докторској дисертацији су примењене следеће методе:

1. Аналитичке основне методе: анализа, апстракција, специјализација и дедукција;
2. Синтетичке основне методе: синтеза, конкретизација, генерализација и индукција;
3. Општенаучне методе: хипотетичко-дедуктивне методе, статистичке методе, компаративне методе и историјске методе.

Применом ових метода, како говоре досадашњи резултати истраживања, могуће је валидно остварење научног и друштвеног циља истраживања. Приступ истраживању је интегративан, синтетички, у том смислу што се ни једном методолошком поступку не даје искључива предност, него су подједнако заступљени, у складу са потребама истраживања.

Докторска дисертација се састоји из теоријског дела и емпиријског истраживања, односно из укупно девет структурно повезаних целина или поглавља, која су међусобно повезана и надовезују се садржајно.

Прво поглавље „УВОД“ састоји се из неколико уводних одредница, односно потпоглавља дисертације која имају за циљ упознавање са темом и битним елементима дисертације, односно са предметом, проблемом, циљем, хипотезама, методама истраживања и очекиваним доприносом дисертације.

Друго поглавље „ТЕОРИЈСКИ АСПЕКТИ МАЛОГ БИЗНИСА“ бави се дефинисањем малог бизниса на основу прегледа релевантне литературе, и то кроз теоријске одреднице предузетништва, микро и малих предузећа, историјски развој малог бизниса и објашњење специфичности и карактеристика по којима се ова предузећа разликују од других.

Треће поглавље „УЛОГА И ЗНАЧАЈ МАЛОГ БИЗНИСА“ указује на значај и улогу коју мали бизнис има за привреду и друштво једне земље, нарочито када та земља пролази или је у блиској прошлости пролазила кроз процес транзиције. У том циљу разматрају се позитивни ефекти које развијен сектор малог бизниса може имати на цео привредни систем, на економски раст и развој и на повећање укупне запослености, посебно кроз допринос отварању нових радних места.

Четврто поглавље „ФИНАНСИЈСКА ДИМЕНЗИЈА МАЛОГ БИЗНИСА“ указује на значајне елементе финансијске стварности предузећа, при чему се полази од основних теоријских претпоставки анализе финансијских извештаја и финансијске равнотеже предузећа, да би се касније детаљније посветила пажња финансијској структури малог бизниса и теорија које је ближе одређују.

Пето поглавље „ФИНАНСИРАЊЕ КАО ФАКТОР РАЗВОЈА МАЛОГ БИЗНИСА“ бави се финансирањем као фактором развоја малог бизниса, при чему се указује на специфичности финансирања малог бизниса, а потом се објашњавају ситуације у којима процес прибављања финансијских средстава може бити препрека малом бизнису за остварење добрих резултата пословања и будући раст и развој.

Шесто поглавље „ТРАДИЦИОНАЛНИ ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА МАЛОГ БИЗНИСА“ фокусира се на традиционалне изворе финансирања малог бизниса, пре свега на кредитно

задуживање предузећа код комерцијалних банака, али и на националне и међународне програме подршке развоју малог бизниса којима се у последње време подстиче предузетничка иницијатива и раст предузећа. У овом делу напомињу се основне одлике банкарског финансирања и сва ограничења са којима се сусрећу учесници у овом процесу. Банкарско кредитирање је у нашој земљи најзаступљенији екстерни извор финансирања, али је пракса показала да оно није најповољнија опција за мали бизнис. Такође, у овом поглављу даје се преглед најзначајнијих националних и међународних облика финансијске подршке малом бизнису који су актуелни у новије време.

Седмо поглавље „АЛТЕРНАТИВНИ ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА МАЛОГ БИЗНИСА“ је најзначајнији део теорије дисертације, у коме се на систематичан начин објашњавају најзначајнији алтернативни, односно небанкарски извори финансирања малог бизниса. У овом делу говори се о финансијском лизингу, форфетингу, факторингу, микрокредитирању, групном финансирању, фондовима ризичног капитала и пословним анђелима, и то у контексту њиховог дефинисања, значаја, заступљености на развијеним тржиштима и тренутном коришћењу и будућим перспективама на тржишту Србије. Такође, даје се преглед тренутних кретања и будућих трендова на развијеним тржиштима и у нашој земљи, те се може рећи да се, на неки начин, приказује компаративна анализа других земаља и наше земље у одређеним сегментима по овом питању. Ово поглавље може бити донекле један вид образлагања користи које једна земља може имати од развоја небанкарских извора финансирања, те се стога одавде могу извући одређене поуке на основу примера добре праксе у другим земљама.

Осмо поглавље „РЕЗУЛТАТИ ЕМПИРИЈСКОГ ИСТРАЖИВАЊА“ је уједно и цела једна целина дисертације, јер се односи на цело емпиријско истраживање. Емпиријско истраживање има, пак, своје две велике целине, од којих се једна односи на истраживање предузећа, а друга на истраживање банака. У овом поглављу обрађени су резултати истраживања различитим статистичким методама, уз помоћ програмског алата Microsoft Office Excel 2016 и програма IBM SPSS Statistics 21. У поглављу се полази од описа истраживања и основних истраживачких питања, затим се даје опис и демографске карактеристике оба узорка, да би се на крају представили најзначајнији резултати истраживања.

Девето поглавље „ДИСКУСИЈА РЕЗУЛТАТА“ пружа сажет преглед резултата теоријског и истраживачког дела дисертације који се односи на доказивање посебних хипотеза, и на крају основне хипотезе. У овом делу пружа се увид у начин на који су хипотезе доказане.

Десето поглавље „ЗАКЉУЧАК“ је сумарно, јасно и концизно закључно разматрање дисертације. Дакле, у овом делу су, закључне речи теоријских и емпиријских анализа, које треба укратко да представе суштину резултата до којих се дошло. након свеобухватног теоријског и емпиријског истраживања.

VI ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Мали бизнис, представља ослонац развоја домаће економије и шансу за повећањем запослености преко отварања нових радних места и samozapošljavanja. Међутим, овај сектор сусреће се са великим бројем изазова, а један од најзначајнијих су недовољно диверзификована понуда извора финансирања, отежан приступ финансирању и лоши услови кредитирања.

Мали бизнис у Србији најчешће се финансира из интерних извора финансирања. Међутим, када сопствени извори престану да буду довољни за финансирање пословања, односно када потребе за капиталом премаше сопствене и могућности задуживања на неформалној основи, предузећа се суочавају са проблемима недовољне понуде и лоших услова финансирања. Према многим истраживањима, приступ изворима финансирања у Србији је неповољно оцењен, а као главне препреке покретању бизниса наводе се управо доступност и приступ финансијама за покретање и развој бизниса.

Од укупног броја предузећа у Србији која се екстерно финансирају, чак 40% њих финансира се задуживањем код банака. Разлози финансирања предузећа првенствено из банкарских кредита најчешће су последица недовољне упознатости о доступним програмима и другим облицима алтернативног финансирања, због законских ограничења коришћења алтернативних извора, као и због избегавања малих предузећа и предузетника да препусте део управљања инвеститорима. Међутим, како је већ напоменуто, банкарски кредити су често недоступни малим предузећима због високе цене коришћења позајмљених средстава, али и због слабе наклоности банака да финансирају ова предузећа.

Истраживања у области финансирања предузећа алтернативним изворима финансирања показују да предузећа нису довољно упозната са овим концептом. Велико ограничење у финансирању малог бизниса представља неинформисаност и недовољно знање у области управљања финансијама. Чак шта више, највећи број предузећа није уопште упознат са новијим формама финансирања, али ни са програмима које нуде међународне и домаће институције у циљу пружања подршке отпочињању и развоју малог бизниса. Очигледна неинформисаност предузећа показује да предузећа не користе довољно изворе који су им на располагању и који су унапред одређени у ове сврхе.

Транзиционе економије могу имати многе економске бенефите од пословања институција и инвеститора које нуде алтернативне изворе финансирања, односно алтернативно финансирање може у великој мери помоћи економску транзицију и опоравак кроз опстанак и развој малог бизниса. Развој алтернативних извора финансирања је у великој мери спутан и ограничен законским регулативама, институционалним, правним и политичким оквирима за пословање. Србија нема законе који се односе на приватне инвестиционе фондове, микрокредитирање, пословне анђеле, иако су постојале иницијативе за поједине области, па чак су и покретане радне групе које би радиле на уређењу појединих области. За сада постоји Закон о факторингу и Закон о финансијском лизингу, а све остале области нису регулисане или се спровођење закона доводи у питање. Законском регулативом неопходно је обезбедити бољу заштиту инвеститора и транспарентније пословање. Заинтересованост инвеститора постоји, предузећа имају потребу за алтернативним небанкарским финансирањем, али да би се уклониле препреке као што су сива економија, информациона асиметрија, слаба транспарентност пословања и лоша заштита инвеститора, неопходно је обезбедити добру законску основу, али и ефикасну имплементацију и спровођење закона.

Теоријска основа рада и преглед релевантне литературе помажу у приказу значаја малог

бизниса за развој економије каква је Србија и уоквирују слику тренутних могућности и препрека по питању финансирања. У правцу побољшања тренутне ситуације по питању финансирања малог бизниса потребно је обезбедити системске напоре на овом пољу, у којима ће заједнички учествовати представници регулаторно-законског оквира, учесници на финансијском тржишту и предузећа, јер свака од ових страна има недостатака и мора радити на унапређењу тренутних услова пословања. Резултати овог рада доприносе претходним истраживањима из ове области.

Емпиријски део рада даје одговоре на многа питања у вези са финансирањем малог бизниса и то са две стране посматрања – са аспекта банке и са аспекта предузећа. Ту су потврђене многе претпоставке које су изнете у теоријском делу, али се и дошло до многих нових сазнања. Чињеница је да предузећа мање величине морају првенствено да крену од својих недостатака у пословању, како би се изборила за опстанак у конкурентном и променљивом окружењу.

Анализа литературе и спроведено истраживање говоре у прилог тези да мали бизнис карактерише лоша информисаност о доступним изворима финансирања и недостатак знања из области финансија, што се неповољно одражава на способност ових предузећа за прибављањем капитала.

Развијене земље су увиделе прилику у развоју небанкарских извора финансирања и улажу напоре да привредници пронађу и искористе шансе које им пружају ови начини финансирања. У многим земљама све више се користе алтернативни облици финансирања у односу на банкарско финансирање; они преузимају примат у финансирању привредника, нарочито у почетним фазама развоја. Србија треба да преузима примере из добре праксе развијенијих земаља, јер сви облици небанкарског финансирања предузећа немају још увек улогу која им припада. Истраживање овог типа може да допринесе новим сазнањима и ширењу базе референци на тему значаја небанкарских извора финансирања, с обзиром на чињеницу да су истраживачки радови на поменутој тему изузетно слабо заступљени у домаћој литератури.

VII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Применом одговарајуће научне методологије и метода у свеобухватном теоријском и емпиријском истраживању тематике финансирања малог бизниса путем небанкарских инструмената дошло се до нових, адекватних, научних сазнања.

Резултати истраживања показали су да небанкарски, односно алтернативни извори финансирања имају важну улогу у развоју малог бизниса на функционишућим тржиштима развијених земаља, а све више и у земљама у развоју. Такође, дошло се до закључка да у Србији владају недовољно повољни услови финансирања малог бизниса, те је неопходно отворити пут развоју небанкарских инструмената финансирања, за којима постоји реална потреба, али је неопходно обезбедити боље регулаторне и тржишне услове, а истовремено утицати и на побољшање информисаности предузећа о доступним облицима финансирања.

Емпиријско истраживање је обухватило у првом делу предузећа, а у другом банке, што указује на чињеницу да се анализи проблематике финансирања малог бизниса приступило озбиљно и детаљно. Узорак предузећа обухваћен емпиријским истраживањем сачињава велики број случајно одабраних представника МСПП сектора са различитим демографским карактеристикама испитаника. У овом делу истраживања учествовало је укупно 444 предузећа, односно власника предузећа, што указује на репрезентативност узорка, а тиме и на поузданост резултата истраживања. Узорак банака чини 36 испитаника. Специфичност овог дела

истраживања не дозвољава произvoljno кредитирање банкарских службеника, већ само оних запослених који су директно укључени и упућени у кредитирање привреде, а нарочито кредитирање малих и средњих предузећа. У том смислу сви испитаници су запослени из сектора кредитирања привреде или на високим позицијама у банкама, тако да се може рећи да је и овај узорак релевантан и репрезентативан.

Прегледом релевантне литературе и опсежним емпиријским истраживањем остварени су задати циљеви дисертације, а хипотезе које су постављене у складу са циљевима и предметом дисертације су потврђене. Резултати истраживања приказани су на адекватан начин, илустративно, табеларно и графички. Подаци на графиконима и у табелама су прегледно приказани тако да се могу брзо и лако разумети. Допринос ове дисертације лежи и у унапређењу теорије о финансирању предузетничких подухвата и малог бизниса.

VIII КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

1. Да ли је докторска дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме?

Свеобухватним, теоријским и практичним приступом, кроз преглед литературе досадашњих истраживања и на основу оригиналног емпиријског истраживања, а све у правцу унапређења финансирања малог бизниса, потврђује се да је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме.

У циљу доказивања **основне хипотезе** докторске дисертације, дошло се до закључка да алтернативни извори финансирања могу поспешити развој малог бизниса, и уопштено развој приватног сектора у Србији и конкурентност домаће привреде, али је потребно променити и деловати на поједине законске и тржишне услове.

У циљу доказивања основне хипотезе, постављене су и **посебне хипотезе**, које су доказане детаљним теоријским и емпиријским истраживањем. Теоријска твђења у дисертацији потврђена су и надограђена резултатима из емпиријског дела дисертације. Резултати дају јаку теоријску, а такође и практичну основу за будућа детаљнија истраживања ове тематике.

2. Да ли докторска дисертација садржи све битне елементе?

Дисертација обрађена и презентована на наведени начин садржи све битне елементе који су захтевани од кандидата при приступу, изради и изведеним закључцима.

3. По чему је докторска дисертација оригиналан допринос науци?

Савремени услови пословања захтевају реаговање на промене у окружењу и глобалним тржишним токовима. У ери економија заснованих на знању, неопходно је обезбедити услове који ће привредним субјектима омогућити брзо прилагођавање према захтевима међународних тржишних стандарда. Из разлога високих захтева конкурентности који су последица брзих и константних промена пословања, мали привредни субјекти све више добијају на значају у јачању националних економија, због своје прилагодљивости, флексибилности и способности да се брзо уче и да се мењају. Зато се развој малог бизниса поставља у врх стратешких докумената многих земаља. У том правцу, неопходно је обезбедити услове који малом бизнису омогућавају развој потенцијала, а то је могуће остварити уколико постоје повољне прилике у погледу прибављања средстава и капитала за отпочињање и проширење пословања.

Научни допринос докторске дисертације огледа се у научној дескрипцији могућности и препрека са којима се суочава мали бизнис у Србији по питању прибављања и коришћења финансијских средстава, како би се омогућило адекватно решавање овог проблема. Анализом законских, институционалних и тржишних препрека и неопходних предуслова за проширење понуде и побољшање приступа инструменатима финансирања, указује се на критичне тачке које треба да постану предмет промена у правцу обезбеђења бољих услова финансирања малог бизниса. Анализа информисаности предузећа о могућностима алтернативног финансирања пружиће праву слику о ограничењима финансирања на страни тражње за финансијским средствима, односно на страни малог бизниса. Предочавање позитивних страна небанкарског финансирања предузећа кроз примере добре праксе других земаља треба да помогне у стварању визије о предузимању неопходних активности на путу ка побољшању у овом пољу. Истраживачки део дисертације пружиће одговоре на многа питања која се тичу финансирања малог бизниса, са једне стране, анализирањем одговора предузећа, а са друге стране, анализирањем одговора банака, као најзаступљенијих финансијера предузећа тренутно. У оквиру рада даће се препоруке за побољшање тренутне ситуације на тржишту.

Друштвени допринос докторске дисертације огледа се у чињеници да резултати истраживања и сазнања до којих се дошло теоријском и емпиријском анализом могу бити од користи креаторима политика и институцијама које се залажу за промоцију предузетништва и апликацију стратешких докумената развоја малог бизниса. Деловање на аспекте регулаторног и тржишног амбијента који су означени као слабе тачке система, треба да пружи добру основу за подстицање будућег оснивања, раста и развоја мањих привредних субјеката, што ће се позитивно одразити на макроекономске индикаторе Републике Србије.

4. Недостаци докторске дисертације и њихов утицај на резултат истраживања

IX ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене докторске дисертације комисија предлаже:

- **да се докторска дисертација/докторски уметнички пројекат прихвати а кандидату одобри одбрана.**

Комисија потврђује да је обрађена тематика у овој докторској дисертацији изузетно значајна за комплексно сагледавање проблематике финансирања малог бизниса у Републици Србији. Дисертација садржи релевантну теоријску аргументацију и креативну научно засновану методологију која на свеобухватан начин приказује све могућности и ограничења алтернативног финансирања малог бизниса, који су од значаја за препознавање кључних корака ка унапређењу пословног амбијента предузећа кроз развој инструмената финансирања. Кроз докторску дисертацију огледа се зрелост кандидата, што му даје поуздану основу за повезивање научних достигнућа, даља истраживања у овој области, а пре свега у тражењу нових сазнања који ће допринети будућим правцима решавања проблема финансирања малог бизниса.

Комисија за оцену докторске дисертације **Марије Ђекић**, под насловом: „**УЛОГА, ЗНАЧАЈ И ПЕРСПЕКТИВЕ АЛТЕРНАТИВНИХ ИЗВОРА ФИНАНСИРАЊА У РАЗВОЈУ МАЛОГ БИЗНИСА**“, сматра да задовољава све битне захтеве који се постављају за докторску дисертацију. Оцењује да је ова докторска дисертација у потпуности урађена према одобреној пријави, да је оригинално и самостално научно дело, па Комисија сматра да су се стекли услови за њену јавну одбрану.

- **да се докторска дисертација прихвати а кандидату одобри одбрана**
- да се докторска дисертација врати кандидату на дораду (да се допуни односно измени) или
- да се докторска дисертација одбија

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Проф. др Славко Каравидић, председник комисије

Проф. др Томислав Брзаковић, ментор

Проф. др Татјана Драгичевић Радичевић, члан комисије

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.